

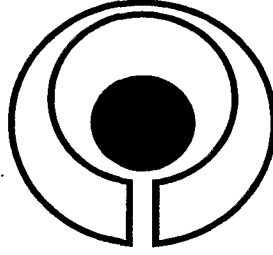
سورة الاحقاف

11.3.11

۸۷/۱/۱۰۷۸۵۷

۸۸۱۲۹

۱۰۱۵۷۷

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی
کارشناسی ارشد

عنوان پایان نامه: بررسی رابطه هوش و رفتار انطباقی در دانش آموزان ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر
شهر دامغان.

استاد راهنما: دکتر هادی بهرامی

استاد مشاور: عباس داور منش

استاد مشاور آمار: دکتر مسعود صالحی

دانشجو: روح الله حاجی زاده دامغانی

آذر ۱۳۸۷

۱۳۸۸ / ۱ / ۲۸

کتابخانه اساتید دانشجو
تسبیح آذر

تعهد نامه چاپ مطالب و مقالات مستخرج از پایان نامه یا رساله های دانشجویان دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

با عنایت به اینکه هر گونه مقاله استخراج شده از پایان نامه یا رساله و یا چاپ و انتشار بخشی یا تمام مطالب آن مبین قسمتی از فعالیتهای علمی- پژوهشی دانشگاه می باشد بنابراین اینجانب **روح اله حاجی زاده دامغانی** دانش آموز رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی متعهد می شوم که موارد ذیل را کاملاً رعایت نمایم.

۱. در صورت اقدام به چاپ هر مقاله ای از مطالب پایان نامه، خود را بعنوان دانش آموز آموخته دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی معرفی نمایم و درج نام و آدرس محل دیگری خوداری کنم.

۲. در صورت اقدام به چاپ بخشی از یا تمام پایان نامه یا رساله خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به اطلاع "انتشارات" و "دفتر تحصیلات تکمیلی" دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی برسانم.

۳. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه یا رساله در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را درج نمایم:

"کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی می باشد که در سال ۱۳۸۷ در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی به راهنمایی جناب آقای دکتر هادی بهرامی و مشاوره جناب آقای عباس داورمنش و مشاوره آمار جناب آقای دکتر مسعود صالحی انجام و در سال ۱۳۸۷ از آن دفاع شده است."

۴. به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک در صد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی اهداء نمایم. (دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد).

۵. در صورت عدم رعایت بند ۴، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تادیه می کنم.

۶. قبول می نمایم و تعهد می کنم که در صورت خوداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند. علاوه به دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی حق می دهم به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه معادل وجه مذکور در بند ۵ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

اینجانب **روح اله حاجی زاده دامغانی** دانشجوی رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آنرا بدون قید و شرط قبول می نمایم، و به انجام آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی **روح اله حاجی زاده دامغانی**

امضاء و تاریخ

۱۳۸۷، ۹، ۲۵

دست غیب آمد و بر سینه نا محرم زد

مدعی خواست که آید به تماشاگه راز

تقدیم به همسر عزیزم، تنها کسی که با صبر و شکیبایی اش به من درس زندگی داد.

" تقدیر و تشکر "

با تشکر از:

جناب آقای دکتر بهرامی، به خاطر دقت نظر و راهنماییهای ارزنده و ارائه ایده های نظری و عملی موثر در تمام مراحل پژوهش.

با تشکر از:

جناب آقای داور منش، که با توجه و دقت نظر خویش، در این پژوهش راه گشای من بودند.

با سپاس از:

جناب آقای دکتر صالحی، که با حوصله و شکیبایی خویش، در انجام این پژوهش مرا یاری نمودند.

چکیده:

این تحقیق به منظور بررسی رابطه هوش و رفتار انطباقی در دانش آموزان کم توان ذهنی آموزش پذیر انجام شده است.

پژوهش حاضر از نوع بررسی میزان همبستگی است. نمونه مورد مطالعه کلیه دانش آموزان کم توان ذهنی آموزش پذیر شهرستان دامغان که همگی در یک مرکز آموزشی چند معلولیتی مشغول به تحصیل اند می باشند. به دلیل اینکه تعداد این دانش آموزان محدود می باشد (۱۱۳ نفر) لذا تمام افراد جامعه به شرط نداشتن معلولیت شنوایی و بینایی شدید مورد بررسی قرار گرفتند. با در نظر گرفتن معلولیت بینایی و شنوایی شدید و حذف این دانش آموزان، تعداد دانش آموزان ۹۰ نفر (۳۰ دختر و ۶۰ پسر) شد که کل این افراد گروه مورد مطالعه را تشکیل دادند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، مقیاس هوش تجدید نظر شده و کسلر برای کودکان و مقیاس رفتار انطباقی واینلند (فرم زمینه یابی) می باشد. برای تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده از آزمونهای آماری کولموگروف - اسمیرنف و همبستگی پیرسون و آزمون تی مستقل استفاده شد.

یافته ها نشان داد که بین هوش و رفتار انطباقی یک رابطه معنادار تقریباً متوسط وجود دارد.

$$(r=. / ۲۶ p=. / ۰۱)$$

با توجه به اطلاعات به دست آمده می توان گفت: وجود یک رابطه تقریباً متوسط بین هوش و رفتار انطباقی نشان می دهد که این دو مقوله یعنی هوش و رفتار انطباقی ضمن همبستگی قابل ملاحظه دو توان متفاوت از افراد را می سنجند و این امر که رفتار انطباقی و هوش دارای یک سازه مشابه هستند و یا جنبه های متفاوتی از یک ساختار کلی را مورد سنجش قرار می دهند نیز مورد تردید قرار می گیرد.

کلمه های کلیدی: رفتار انطباقی / هوش / عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.

فهرست

فهرست جداول

عنوان.....	صفحه
جدول ۱-۴ جنسیت آزمودنی ها.....	۶۰
جدول ۲-۴ دامنه سنی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۱
جدول ۳-۴ تحصیلات مادران دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۲
جدول ۴-۴ شغل مادران دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۳
جدول ۵-۴ هوش کلامی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۴
جدول ۶-۴ هوش غیر کلامی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۵
جدول ۷-۴ هوشبهر کلی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.....	۶۶
جدول ۸-۴ توزیع نمرات رفتار انطباقی و خرده مقیاس های آن در دانش آموزان عقب مانده ذهنی.....	۶۸
جدول ۹-۴ تست نرمال بودن مولفه های رفتار انطباقی و رفتار انطباقی کلی دانش آموزان عقب مانده ذهنی.....	۶۹
جدول ۱۰-۴ تست نرمال بودن هوش کلامی، غیر کلامی و هوش کلی دانش آموزان عقب مانده ذهنی.....	۶۹
جدول ۱۱-۴ همبستگی پیرسون بین هوش و رفتار انطباقی دانش آموزان عقب مانده ذهنی.....	۷۰
جدول ۱۲-۴ همبستگی پیرسون بین هوش کلامی و رفتار انطباقی دانش آموزان پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی.....	۷۰
جدول ۱۳-۴ همبستگی پیرسون بین هوش غیر کلامی و رفتار انطباقی دانش آموزان پسر ۷-۱۴ عقب مانده ذهنی.....	۷۱
جدول ۱۴-۴ همبستگی پیرسون بین هوش کلامی و رفتار انطباقی دانش آموزان دختر عقب مانده ذهنی.....	۷۱
جدول ۱۵-۴ همبستگی پیرسون بین هوش غیر کلامی و رفتار انطباقی دانش آموزان دختر عقب مانده ذهنی.....	۷۲
جدول ۱۶-۴ آمار توصیفی مولفه های رفتار انطباقی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی.....	۷۲
جدول ۱۷-۴ آزمون آماری t مستقل برای مولفه های رفتار انطباقی دانش آموزان دختر و پسر عقب مانده ذهنی.....	۷۳
جدول ۱۸-۴ آمار توصیفی مولفه های هوش کلامی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی.....	۷۴
جدول ۱۹-۴ آزمون آماری t مستقل برای مولفه های هوش کلامی دانش آموزان دختر و پسر عقب مانده ذهنی.....	۷۴
جدول ۲۰-۴ آمار توصیفی مولفه های هوش غیر کلامی دانش آموزان دختر و پسر ۷-۱۴ سال عقب مانده ذهنی.....	۷۵
جدول ۲۱-۴ آزمون آماری t مستقل برای مولفه های هوش غیر کلامی دختران و پسران عقب مانده ذهنی.....	۷۶

فهرست نمودار ها

عنوان.....	صفحه
نمودار ۱-۴ جنسیت آزمودنی ها.....	۶۰
نمودار ۲-۴ سن آزمودنی ها.....	۶۲
نمودار ۳-۴ تحصیلات مادران آزمودنی ها.....	۶۳
نمودار ۴-۴ شغل مادران آزمودنی ها.....	۶۴
نمودار ۵-۴ هوش کلامی آزمودنی ها.....	۶۵
نمودار ۶-۴ هوش غیر کلامی آزمودنی ها.....	۶۶
نمودار ۷-۴ هوشبهر کلی آزمودنی ها.....	۶۷
نمودار ۸-۴ رفتار انطباقی آزمودنی ها.....	۶۸

فصل اول ۱

مقدمه ۲

بیان مساله ۳

اهمیت و ضرورت پژوهش ۴

اهداف پژوهش ۵

سئوال ها ۶

متغیرها ۶

تعریف متغیرها ۶

فصل دوم ۸

عقب ماندگی ذهنی ۹

توجه به ضرورت سنجش رفتار انطباقی به همراه هوش ۱۰

تعریف عقب ماندگی ذهنی از دیدگاه انجمن روانپزشکی آمریکا ۱۴

طبقه بندی افراد عقب مانده ذهنی ۱۵

طبقه بندی با توجه به شدت حمایت‌های مورد نیاز ۱۵

طبقه بندی بر اساس دیدگاه انجمن روانپزشکی آمریکا ۱۶

طبقه بندی بر اساس دیدگاه سازمان بهداشت جهانی ۱۷

عقب ماندگی ذهنی خفیف ۱۷

عقب ماندگی ذهنی متوسط ۱۸

عقب ماندگی ذهنی شدید ۱۸

عقب ماندگی ذهنی عمیق ۱۸

طبقه بندی عقب ماندگی ذهنی از دیدگاه متخصصان آموزش و پرورش ۱۹

عقب مانده ذهنی آموزش پذیر ۱۹

عقب مانده ذهنی تربیت پذیر ۱۹

عقب مانده ذهنی حمایت پذیر ۱۹

۲۰	تعریف هوش
۲۱	دیدگاه روانسنجی
۲۵	دیدگاه شناختی
۲۵	دیدگاه خبر پردازشی
۲۸	رفتار انطباقی
۳۰	رفتار انطباقی و تشخیص عقب ماندگی ذهنی
۳۲	انتخاب مقیاسهای رفتار انطباقی
۳۳	رویکردهای چند گانه در ارزیابی
۳۳	مقیاسهای رفتار انطباقی
۳۳	مقیاسهای رفتار انطباقی واینلند
۳۴	مقیاسهای رفتار انطباقی انجمن عقب ماندگی ذهنی آمریکا
۳۴	پژوهشهای انجام شده در جهان
۳۹	پژوهشهای انجام شده در ایران
فصل سوم	
۴۱	روش مطالعه
۴۲	جامعه و نمونه آماری و روش نمونه گیری
۴۲	ابزار جمع آوری داده ها
۴۳	قلمروها و زیر قلمروهای مقیاس واینلند
۴۴	ویژگیهای مصاحبه گر و پاسخگو
۴۵	تعیین نقطه شروع مقیاس
۴۵	شیوه مصاحبه
۴۶	شیوه نمره گذاری مقیاس واینلند
۴۸	قانون پایه و سقف
۴۹	اجرای قلمرو مهارتهای حرکتی
۴۹	اجرای قلمرو رفتار ناسازگارانه
۵۰	مقیاس و کسلر

۵۱	آزمونهای کلامی
۵۲	آزمونهای غیر کلامی
۵۲	زمان آزمون
۵۳	دستورالعملهای کلی اجرای مقیاس
۵۳	قواعد شروع مقیاس
۵۴	آزمونهای کلامی
۵۴	آزمونهای غیر کلامی
۵۵	قواعد خاتمه مقیاس
۵۵	قواعد محدودیت های زمان پرسشها
۵۶	قواعد کلی نمره گذاری
۵۶	روش اجرا
۵۷	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۵۷	ملاحظات اخلاقی

۵۸ فصل چهارم

۵۹	مقدمه
۶۰	آمار توصیفی
۶۹	آمار استنباطی

۷۷ فصل پنجم

۷۸	تجزیه و تحلیل نتایج
۸۲	محدودیتهای پژوهش
۸۲	پیشنهادات

فهرست منابع

۸۳..... منابع فارسی

۸۵..... منابع لاتین

۸۷..... چکیده لاتین

فهرست پیوستها

پیوست الف - مقیاس تجدید نظر شده هوش و کسلر کودکان (Wisc-R)

پیوست ب - مقیاس رفتار انطباقی واینلند (VABS)

فصل اول طرح پژوهش

مقدمه

بیان مساله

اهمیت پژوهش

هدف یا اهداف پژوهش

سئوال های پژوهش

متغیر های پژوهش

تعریف متغیر های پژوهش

مقدمه:

موضوع ارزیابی خصوصیات رفتاری و روانی بعنوان یکی از عوامل مهم در پیدایش روانشناسی علمی و پیشرفت آن مطرح می باشد بطوریکه امروزه ارزیابی بالینی یکی از جنبه های با اهمیت کار بالینی محسوب می گردد (آناستازی^۱، ۱۳۸۲).

تشخیص و شناسائی کم توان های ذهنی از نخستین مسائلی بوده است که به توسعه آزمونهای روانی کمک کرد و هنوز هم یکی از حوزه های مهم کاربرد برخی از آزمونهای روانی است. تعریفی که مورد قبول اغلب متخصصان از عقب ماندگی ذهنی قرار گرفته، تعریفی است که بوسیله «انجمن آمریکائی نقائص عقلی^۲» که تخصصی ترین سازمان در زمینه عقب ماندگیها است بکار می رود، این تعریف عبارتست از:

«عقب ماندگی ذهنی» سطحی از عملکرد هوش عمومی است که میزان آن به مقدار زیاد از حد متوسط کمتر بوده بطوریکه منجر به نقائصی در رفتار انطباقی فرد گردیده و در جریان رشد خود را نشان دهد. سه نکته مهم در این تعریف حائز اهمیت است و آن این است که برای اینکه بتوان فردی را جز عقب ماندگان ذهنی بحساب آورد باید هم از نظر هوشی و هم از نظر رفتارهای انطباقی کمتر از متوسط بوده و این نقائص در دوره رشد یعنی قبل از ۱۸ سالگی ظاهر شود (جوادیان، ۱۳۷۸).

از سال ۱۹۵۰ به بعد مباحث زیادی پیرامون ملاک های طبقه بندی افراد در گروه عقب مانده ذهنی بوجود آمد. پیش از آن تنها ملاک سنجش، نمره ای بود که افراد در آزمونهای هوش کسب می کردند در حالیکه نظرات مختلف حاکی از این بود که آزمونهای هوش تنها مباحث انتزاعی و کلاسیک را می سنجند و این ملاک به تنهایی فاقد ارزش برای طبقه بندی افراد است. انجمن عقب ماندگی ذهنی آمریکا در ویرایش پنجم کتاب راهنمای خود در سال ۱۹۵۹ و سپس با جزیبی تغییر در سال ۱۹۶۱ دو تغییر عمده در این کتاب راهنما ایجاد کرد. یکی از این تغییرات مساله تعیین سطح هوشبهر به اندازه یک انحراف معیار زیر میانگین (یعنی هوشبهر ۸۵ و کمتر) و دیگری معرفی رسمی ملاک رفتار انطباقی برای تعریف و تشخیص عقب ماندگی ذهنی بود (به پژو و غباری بناب، ۱۳۸۰).

از آن زمان به بعد توجه به رفتار انطباقی و نحوه سنجش آن و ارتباط آن با هوش بیش از پیش مورد توجه روانشناسان قرار گرفت.

بسیاری از نظرات و تحقیقات حاکی از این است که آزمونهای هوش وجوهی از کارکرد هوشمندانه را می سنجند که بطور اعم مربوط به یادگیریهای آموزشی می باشند در حالیکه کودکان قبل از ورود به مدرسه

۱: Anastasi, A

۲: American Association Of Mental Retardation

یا مراکز پیش دبستانی بسیاری از رفتارهای انطباقی را در محیط خانه تحت تاثیر والدین یا در حین بازی با همسالان فرا می گیرند. از سوی دیگر برخی از تحقیقات نشان می دهد که تعداد فرزندان خانواده، امکانات محیطی در دسترس کودک و میزان بهره وری از آنها بر هوش و رفتار انطباقی کودکان تاثیر آشکاری می گذارد. در این میان سطح تحصیلات والدین و وضعیت اقتصادی خانواده نیز بی تاثیر نیست. خانواده های پر درآمد با تعداد فرزندان کمتر و یا خانواده های دارای تحصیلات عالی کمتر به فرزندان خود اجازه می دهند تا انواع فعالیتها و امور مختلف زندگی را تجربه نمایند از سوی دیگر خانواده های کم درآمد بیشتر به فرزندان خود اجازه تجربه کارهای مختلف و انجام امور متعدد را می دهند. بدین ترتیب فرزندان گروه دوم از سطح رفتار انطباقی بالایی برخوردارند اما فرزندان خانواده های ثروتمند در سنجش هوش نمره بالا و در رفتار انطباقی نمره پایین تری کسب می کنند (کوین^۱ و همکاران، ۲۰۰۶).

در اینجا این سؤال که همواره مورد توجه محققان بوده و هست مطرح می شود که آیا بین هوش و رفتار انطباقی رابطه وجود دارد؟

بیان مسئله:

اطلاعات در زمینه ارتباط هوش و رفتار انطباقی هنوز کامل نیست. دقیقاً مشخص نیست که افراد در چه سطحی از هوش بطور موثر از عهده درخواستهای محیطی خود بر می آیند. رفتار انطباقی نتیجه تعامل تواناییها و مهارتهای شخصی با توجه به تقاضاها و انتظارات جامعه و فرصتهای یادگیری است. بنابراین امکان دارد افرادی که هوش مشابه دارند از نظر رفتار انطباقی تفاوتی معناداری با یکدیگر داشته باشند (هالاها^۲ - کافمن^۳، ۲۰۰۳).

کودکان عقب مانده ذهنی تا حدودی ناتوان از یادگیری آن چیزهایی هستند که اصطلاحاً هوش انتزاعی نامیده می شود. اکثر این کودکان بیشتر توانایی یادگیری مفاهیم حسی - حرکتی و یا هوش پیش عملیاتی را دارند. در حالیکه همین کودکان می توانند بسیاری از رفتارهای حوزه انطباقی از جمله مهارتهای خودیاری، ارتباط با همسالان و فعالیتهای گروهی را در اثر تکرار و تمرین فرا گیرند. در خانواده های پر جمعیت که تعداد فرزندان نسبتاً زیاد است کودکان بسیاری از فعالیتهای آنها را که اکثراً جنبه انطباقی دارد در اثر ارتباط با برادران و خواهران خود فرا می گیرند. از این رو فرزندان در این خانواده ها در حوزه رفتار انطباقی رشد بیشتری می کنند در عوض در حوزه آنچه که مباحث مربوط به آزمونهای هوش از قبیل استنفورد - بینه و وکسلر می باشد رشد کمتری می کنند (امی^۴ و همکاران، ۲۰۰۵).

^۱: Chwen.Y

^۲:Hallahan,D.P

^۳:Kauffman,J.M

^۴: Emy.R

بعضی از اشخاص که هوش پایین تر از متوسط دارند ممکن است رفتار انطباقی مناسبی داشته باشند همینطور هم ممکن است بعضی از افراد با هوش بالاتر از متوسط در یک دوره مشخص، مانند زمانیکه در رفتار انطباقی آنان آسیبهای جدی مشاهده می شود، کم توان ذهنی شناخته شوند. در چنین حالتی وظیفه متخصص است که از تشخیص اشتباه که آثار و عوارض نامطلوب خواهد داشت بر حذر باشد و از تاثیر مقوله هایی چون اجتماعی شدن، مهارتهای زندگی روزمره، رفتارهای ناسازگارانه و یا متغیرهای دیگر که ممکن است عامل واقعی نقائص مشهود در رفتارهای انطباقی باشد جلوگیری کند (میلانی فر، ۱۳۸۲).

انجمن آمریکائی نقائص عقلی اجرای آزمون در حوزه رفتار انطباقی را به همراه آزمون هوش ضروری می داند و وجود این دو را جهت تشخیص و طبقه بندی افراد لازم می داند که این خود بدان معناست که این دو آزمون دو مقوله مختلف از توانشهای یادگیری را می سنجدند. بگونه نظری فرض بر آن است که نتایج این دو آزمون باید در افراد از همبستگی بالا برخوردار باشد ولی آنگاه که به افراد مراجعه می کنیم مشاهده می شود که برخی افراد در آزمونهای هوش و برخی دیگر در آزمون رفتار انطباقی نمره بیشتری کسب می کنند.

راینسون^۱ (۱۹۹۱) در کتاب «کودک عقب مانده ذهنی» ارتباط بین هوش و رفتار انطباقی را یکی از مسائل مهم دانسته و ذکر می کند که در باب این نکته که در طیف وسیعی از عقب ماندگی ذهنی باید ارتباط متوسطی بین هوش و رفتار انطباقی وجود داشته باشد، اتفاق نظر به چشم می خورد (نقل از بقولی، ۱۳۷۶).

شاید در جمعیت های بزرگ نمرات این دو آزمون به هم نزدیکتر شوند ولی آنگاه که به گروههای اقلیت از جمله عقب ماندگان ذهنی آموزش پذیر بر می خوریم فاصله بین این دو تا حدودی قابل ملاحظه است. حال با این توضیحات این سؤال مطرح می شود که ارتباط بین هوش و رفتار انطباقی در کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر به چه صورت است؟ آیا ارتباط حیطه های هوش کلامی و هوش غیر کلامی با رفتار انطباقی در کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر متفاوت است؟ آیا این ارتباط بین گروه دختران و پسران متفاوت است؟

اهمیت و ضرورت پژوهش:

میزان شیوع عقب ماندگی ذهنی بین یک تا سه درصد از کل جمعیت برآورد شده است. از این میان تعداد دانش آموزان کم توان ذهنی آموزش پذیر در حدود یک تا دو درصد آنها می باشد (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۲).

وقتی هوشبهر ۷۰ و پایین تر بعنوان ملاک عقب ماندگی ذهنی در نظر گرفته شود، برطبق توزیع نمرات هوشی بر روی منحنی نرمال، میزان شیوع عقب ماندگی ذهنی زیاد خواهد شد. ولی با توجه به اینکه ملاک

۳:Rabinson,D

۴:Harison,P.L

رفتار انطباقی نیز در تشخیص عقب ماندگی ذهنی دخیل می باشد، با در نظر گرفتن هر دو ملاک هوش و رفتار انطباقی درصد شیوع عقب ماندگی ذهنی نیز کاهش می یابد (اسکات، ۱۹۹۹).

بنابراین امروزه ارزیابی رفتار انطباقی و ارتباط آن با هوش مورد توجه اکثر روانشناسان قرار گرفته، بطوریکه دیگر برای بدست آوردن توانایی هوشمندانه افراد تنها به عملکرد فرد در آزمونهای هوشی و بدست آوردن هوشبهر خاص، با استفاده از این آزمونها تکیه نمی شود و تواناییها و سطح عملکرد فرد در انجام مهارتهای زندگی روزمره و همچنین کفایت و کارآمدی شخص از نظر اجتماعی نیز مورد توجه قرار می گیرد (توکلی، ۱۳۷۶).

در این پژوهش سعی بر آن است با مشخص نمودن میزان ارتباط هوش و رفتار انطباقی و پاسخ به سئوالات تحقیق از نتایج آن برای تصمیم گیریهای دقیق آموزشی و تربیتی و استفاده معلمان و مربیان و سازمانهای مربوطه جهت برنامه ریزی هرچه بهتر استفاده نماییم.

از طرفی با مشخص نمودن وجود یا عدم وجود رابطه بین مولفه های هوش و رفتار انطباقی در گروه دختران و پسران و معرفی بیشتر و جامع تر ابزارهای دقیق و استاندارد شده دهه های اخیر بجای آزمونهای قدیمی جهت سنجش هوش و رفتار انطباقی، مربیان و مسئولین آموزشی را در سنجش و گزینش هر چه دقیق تر یاری دهیم.

اهداف پژوهش:

الف) هدف کلی:

در این پژوهش رابطه بین هوش و رفتار انطباقی در دانش آموزان دختر و پسر کم توان ذهنی آموزش پذیر ۷-۱۴ سال بررسی می شود.

ب) هدف اختصاصی:

بررسی رابطه بین مولفه های هوش کلامی (اطلاعات، شباهت ها، حساب، واژه ها، ادراک، حافظه ارقام) و مولفه های هوش غیر کلامی (تکمیل تصاویر، ترتیب تصاویر، مکعب ها، تنظیم قطعات، تطبیق علائم، مازها) با مولفه های رفتار انطباقی (قلمرو ارتباطی، قلمرو مهارتهای زندگی روزمره، قلمرو اجتماعی شدن) در دانش آموزان کم توان ذهنی آموزش پذیر.

ج) هدف کاربردی:

ارائه اطلاعات به معلمان، مدیران، والدین، روانشناسان تربیتی و بالینی که به گونه ای یا این کودکان در ارتباطند با هدف:

۱- کمک به برنامه ریزی درسی

۲- کمک به برنامه ریزی آموزش انفرادی

سؤال ها:

سوالات زیر با توجه به مقطع سنی دانش آموزان کم توان ذهنی ۷-۱۴ سال شهر دامغان تنظیم شده است لذا در انشاء سوالات از تکرار مقطع سنی این دانش آموزان اجتناب می شود.

۱- آیا بین هوش و رفتار انطباقی رابطه وجود دارد؟

۲- آیا بین هوش کلامی و رفتار انطباقی در پسران کم توان ذهنی آموزش پذیر رابطه وجود دارد؟

۳- آیا بین هوش غیر کلامی و رفتار انطباقی در پسران کم توان ذهنی آموزش پذیر رابطه وجود دارد؟

۴- آیا بین هوش کلامی و رفتار انطباقی در دختران کم توان ذهنی آموزش پذیر رابطه وجود دارد؟

۵- آیا بین هوش غیر کلامی و رفتار انطباقی در دختران کم توان ذهنی آموزش پذیر رابطه وجود دارد؟

۶- آیا بین دختران و پسران کم توان ذهنی آموزش پذیر در مولفه های رفتار انطباقی تفاوت وجود دارد؟

۷- آیا بین دختران و پسران کم توان ذهنی آموزش پذیر در مولفه های هوش کلامی تفاوت وجود دارد؟

۸- آیا بین دختران و پسران کم توان ذهنی آموزش پذیر در مولفه های هوش غیر کلامی تفاوت وجود دارد؟

متغیرها:

متغیر پیش بین: هوش

متغیر ملاک: رفتار انطباقی

متغیر تعدیل کننده: جنسیت

متغیر کنترل: سن

تعریف نظری مفاهیم:

کم توان ذهنی: افرادی که عملکرد عمومی هوش آنها بطور معناداری پایین تر از حد متوسط بوده و بطور همزمان با نقائصی در رفتار انطباقی همراه بوده که در دوران رشد و تحول ظاهر شده باشد (هالاها و کافمن، ۲۰۰۳).

هوش: یکی از قدیمی ترین تعریفها توسط بینه^۱ و سیمون^۲ (۱۹۱۶) بصورت زیر مطرح شده است:

۱: Binet, A

۲: Simon, T

قضاوت و بعبارت دیگر عقل سلیم، شعور عملی، ابتکار، استعداد انطباق خود با موقعیتهای مختلف، بخوبی قضاوت کردن، بخوبی درک کردن، بخوبی استدلال کردن، اینها فعالیتهای اساسی هوش بشمار می روند. وکسلر (۱۹۸۵) هوش را یک مفهوم کلی تلقی می کرد که شامل تواناییهای فرد برای اقدام هدفمندانه، تفکر منطقی و برخورد موثر با محیط است (گراث-مارنات، ۱۳۷۹).

رفتار انطباقی: انجمن آمریکایی نقص ذهنی رفتار انطباقی را بعنوان " کارایی یا میزانی که فرد بتواند به معیارهای استقلال شخصی و مسئولیت اجتماعی متناسب با گروه سنی و فرهنگی خود عمل کند" تعریف کرده است.

کم توان ذهنی آموزش پذیر: بر اساس تعریف انجمن آمریکایی عقب ماندگان ذهنی این افراد هوشبهری بین ۵۰ - ۷۰ دارند و ۲ درصد از تعداد کودکان سنین مدرسه را تشکیل می دهد (هالاهاان و کافمن، ۲۰۰۳).

تعریف عملیاتی مفاهیم:

دانش آموز کم توان ذهنی آموزش پذیر: گروهی که بعنوان دانش آموز در مدارس استثنایی وزارت آموزش و پرورش مشغول به تحصیل می باشند.

هوش: نمره ای که فرد در مقیاس تجدید نظر شده هوشی وکسلر برای کودکان (WISC_R) کسب می کند.

رفتار انطباقی: نمره ای که فرد در تست رفتار انطباقی واینلند (فرم زمینه یابی) کسب می کند.

فصل دوم

پیشینه تحقیق